

**Чанчиков Ілля
Константинович – доктор
філософії з психології,
викладач кафедри
практичної психології
Українського державного
університету
імені Михайла Драгоманова
i.k.chanchykov@npu.edu.ua
067-426-00-12**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ « ПСИХОЛОГІЯ »

I. Основна мета та завдання дисципліни :

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія» є формування у студентів адекватного уявлення про предмет, методи та завдання загальної психології, її основні категорії.

Завданнями викладання навчальної дисципліни «Психологія» є ознайомлення студентів і з основними закономірностями функціонування та розвитку психіки людини.

II. Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
ППП.01
Цикл професійної підготовки

III. Програмні результати навчання

ПРН 1. Володіти основними знаннями і поняттями з педагогіки, психології, педагогіки дозвілля, теорії і методики культурно-дозвілєвої діяльності та рекреації.

ПРН 3. Уміти конструктивно розв'язувати професійні, проблемні завдання, здійснювати суб'єкт-суб'єкту, педагогічно доцільну, партнерську взаємодію на основі загальнолюдських цінностей, етики і моралі.

ПРН 8. Уміти оцінювати власні професійні здобутки та визначати перспективи особистого професійного розвитку.

ПРН 9. Здатність упроваджувати новаторський досвід роботи з дітьми, підлітками, дорослими, людьми похилого віку, залучати їх до активної культурно-дозвілєвої діяльності.

IV. Короткий зміст дисципліни

Змістовий модуль 1. Введення в загальну психологію. Особистість в діяльності та спілкуванні у групах і колективах

Тема 1. Предмет психології і методи психології

Визначення психології як науки. Зміна і розширення предмета психології з давніх часів до наших днів, доповнення її теоріями і методами інших наук. Приклади явищ, які вивчає сучасна психологія, доступність і складність їх наукового пізнання. Система феноменів, що вивчаються сучасною психологією. Поділ психічних явищ на процеси, властивості та стани. Відносність такого поділу. Поняття про психіку, її функції. Основні загальні та часткові поняття, за допомогою яких описуються явища, що вивчаються психологією. Проблема метода дослідження та його значення для науки. Методологія і методи психологічних досліджень. Загальна характеристика психологічного дослідження, основні його етапи. Вимоги до проведення психологічного дослідження. Організаційні методи: лонгitudний, порівняльний та комплексний. Емпіричні методи – спостереження та самоспостереження, їх пізнавальна роль, достоїнства та недоліки; експеримент та його види; тести; методи опитування; метод аналізу продуктів діяльності; психосемантичні методи. Методи інтерпретації та обробки отриманих даних.

Тема 2. Розвиток психіки і свідомості

Розуміння психіки різними науковими теоріями. Рефлекторна природа психіки. Особливості психічного відображення. Розвиток психіки тварин. Виникнення психічного відображення. Розвиток нервової системи. Норми поведінки тварин. Відмінності психіки людини від психіки тварин. Біологічні передумови виникнення свідомості людини. Свідомість як форма відображення людиною дійсності. Структура свідомості. Значення та смисл як складові свідомості. Роль мовлення у функціонуванні людської свідомості. Несвідоме, його прояв у психічних процесах, властивостях та станах людини.

Тема 3. Психологія особистості в діяльності

Характеристика різних підходів до визначення особистості. Індивід, особистість та індивідуальність. Індивідні та особистісні якості людини. Установки та прагнення. Ідеали, переконання, світогляд особистості. Самоактуалізуюча особистість. Поняття про діяльність. Предметний характер людської діяльності. Потреби як джерело активності особистості. Мотиви діяльності. Поняття про інтеріоризацію та екстеріоризацію. Дії, їх види та структура. Засвоєння діяльності. Знання. Орієнтувальна основа діяльності. Навички та вміння. Формування навичок та основні закономірності

вправлянь. Основні види діяльності особистості – гра як вид діяльності; учіння як діяльність, спрямована на засвоєння знань, вмінь і навичок та на розвиток учня; праця як діяльність.

Тема 4. Спілкування. Група і колектив

Поняття про спілкування. Зміст спілкування. Засоби спілкування: мова, немовні засоби (жести, міміка, положення партнерів відносно один одного, зображення). Рівні спілкування: макрорівень, мегарівень, мікрорівень. Види спілкування: міжособистісне, особистісногрупове, міжгрупове. Спілкування безпосереднє, опосередковане, тривале й короткотривале, закінчене й незакінчене. Конфлікт і міжособистісні стосунки. Структура спілкування: комунікативна, інтерактивна, перцептивна. Сторони спілкування. Методи вивчення спілкування.

Поняття про групу. Велика та мала група. Види малих груп. Структура малої групи. Позиція, статус, внутрішня установка та роль. Керівництво та лідерство в групі. Стилі лідерства: авторитарний, демократичний та ліберальний. Колектив як група вищого рівня розвитку. Методи вивчення малих груп та колективів. Несприятливі відносини в групі, джерела їх виникнення та негативні наслідки. Типи міжособових конфліктів та способи їх розв'язання. Соціометрична картина внутрішньогрупових взаємодій. Особливості впливу групи на особистість – позитивний та негативний. Явище конформізму. Інтимні міжособові стосунки: дружба, ворожість, любов.

Змістовий модуль 2. Пізнавальні та емоційно-вольові психічні процеси. Індивідуально психологічні властивості особистості.

Тема 5. Увага, відчуття, сприймання

Поняття про увагу. Значення уваги в житті людини. Фізіологічна основа уваги. Психологічні теорії уваги. Функції уваги: активізація, забезпечення вибірковості пізнавальних процесів. Види уваги: довільна, мимовільна, післядовільна, зовнішня, внутрішня, індивідуальна, групова, колективна. Властивості уваги: вибірковість, зосередженість, сталість, обсяг, розподіл, переключення. Методи вивчення уваги. Поняття про відчуття. Значення відчуттів в житті людини. Аналізатори як органи відчуттів, їх будова та функції. Класифікація відчуттів – екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні відчуття. Загальні властивості відчуттів. Чутливість та її вимір. Абсолютний та відносний поріг відчуттів. Приклади порогових значень відчуттів різних модальностей. Закон Вебера- Фехнера. Адаптація та сенсibiлізація органів чуття. Синестезія.

Поняття про сприймання, відмінність сприймання від відчуттів, їх взаємозв'язок. Основні властивості сприймання: предметність, константність, цілісність, структурність. Фактори, що визначають інтеграцію відчуттів у цілісні зорові образи: близькість елементів, що сприймаються один до одного; їх подібність, природне продовження та замкненість. Фігура та фон сприймання. Спрямованість особистості та сприймання, аперцепція. Класифікація та види сприймання. Ілюзії зорового сприймання. Сприймання простору, руху та часу. Основні напрями сучасних досліджень психології сприймання.

Тема 6. Пам'ять

Поняття про пам'ять. Значення пам'яті в житті та діяльності людини. Види пам'яті та принципи їх класифікації. Образна, рухова, емоційна та словесно-логічна пам'ять. Довільна та мимовільна пам'ять. Особливості короткотривалої пам'яті, її обсяг та механізми. Смыслова організація довготривалої пам'яті. Неусвідомлюваний характер довготривалої пам'яті людини. Запамятовування як процес пам'яті. Умови ефективності мимовільного запамятовування. Умови ефективності довільного запамятовування. Відтворення як процес пам'яті, його види. Забування та збереження як процеси пам'яті. Умови успішного збереження матеріалу в пам'яті. Тимчасове забування та його причини. Методи вивчення пам'яті. Уявлення пам'яті. Індивідуальні особливості й типи пам'яті. Управління пам'яттю.

Тема 7. Мислення

Поняття про мислення як вищу форму пізнавальної діяльності. Мислення як узагальнене та опосередковане відображення дійсності. Характеристика розумових дій. Розумові операції: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, абстракція. Логічні форми мислення – судження та умовиводи, їх види. Поняття, види понять. Мислення як процес постановки та розв'язання теоретичних і практичних задач. Мислення й розуміння. Мислення й мовлення. Значення слова як одиниці мислення й мовлення. Зв'язок мислення й мовлення. Види мислення: наочно-дійове, наочно-образне та понятійне. Індивідуальні особливості мислення. Теорії мислення. Асоціативна теорія мислення. Логічна теорія мислення С. Л. Рубінштейна.

Тема 8. Уява

Поняття про уяву, її відмінність від образів пам'яті та сприймання. Роль уяви у житті людини. Основні функції уяви: активізація наочно-образного мислення, управління емоційно- потребовими станами, довільна регуляція пізнавальних процесів, створення та реалізація внутрішнього плану дій,

програмування поведінки, управління фізіологічними станами. Фізіологічна основа уяви. Мислення й уява. Аналітико-синтетичний характер процесів уяви. Способи створення образів уяви: аглютинація, гіперболізація, схематизація, типізація, акцентування. Види уяви: активна, пасивна, репродуктивна, творча – їх особливості. Взаємозв'язок уяви з органічними процесами. Роль фантазії в ігровій діяльності дитини та творчій діяльності дорослого.

Тема 9. Емоції та почуття.

Зміст теми Поняття про емоції та почуття. Значення емоцій та почуттів в житті людини. Основні функції емоцій: комунікативна, регулятивна, сигнальна, мотиваційна, оцінювальна, стимулююча, захисна. Види емоцій. Форми переживання почуттів – емоції, настрої, афект, пристрасті. Стрес та його особливості. Експресія емоцій. Параметри, за якими оцінюються емоційні процеси та стани: інтенсивність, тривалість, глибина, усвідомленість, умови виникнення та зникнення, дія на організм, направленість, спосіб вираження. Емоції та особистість. Вищі почуття: моральні, інтелектуальні, естетичні.

Тема 10. Воля. Здібності

Поняття про волю, її значення в житті людини, в організації та регуляції діяльності. Підходи і тенденції розвитку уявлень про волю. Вольова регуляція поведінки. Характеристика вольової дії. Структура вольової дії. Подолання перешкод, боротьба мотивів як умова виникнення та здійснення вольового акту. Процес прийняття та виконання вольового рішення. Локалізація контролю. Вольові якості особистості – первинні: сила волі, наполегливість, витримка; похідні: рішучість, сміливість, впевненість, відповідальність, дисциплінованість, принципіальність, діловитість, ініціативність.

Поняття про здібності. Здібності та діяльність. Різниця між здібностями, знаннями, уміннями та навичками. Різні підходи до визначення здібностей. Кількісна та якісна характеристика здібностей. Структура здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Спеціальні здібності вчителів, психологів. Взаємозв'язок та взаємна компенсація різних здібностей. Здібності та успішність діяльності. Поняття обдарованості. Психологічна характеристика обдарованої дитини. Здібності та задатки.

Тема 13. Темперамент. Характер

Загальна характеристика темпераменту. Історія становлення типології темпераментів. Тип вищої нервової діяльності як фізіологічна основа темпераменту. Психологічна характеристика темпераменту. Психічні якості, що характеризують темперамент. Типологія темпераментів: сангвінічний, холеричний, флегматичний, меланхолійний. Позитивні та негативні сторони кожного типу темпераменту. Відсутність чистих типів, їх змішаність у більшості людей. Поняття індивідуального стилю діяльності. Зв'язок темпераменту та індивідуального стилю діяльності.

Загальне поняття про характер. Характер як система найбільш стійких рис особистості, що проявляють себе в різних видах діяльності, спілкування та взаємодія людини з навколишнім світом. Характер та темперамент людини. Структура характеру. Риси характеру та закономірні зв'язки між ними. Різні підходи до типології характерів. Акцентуовані типи характерів за К. Леонгардом. Характер та особистість. Місце характеру в загальній структурі особистості. Риси характеру та інші риси особистості. Характер та захисні механізми. Характер та воля людини. Характер та мотивація поведінки.

V. Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання дисципліни

кафедра практичної психології
Чанчиков І.К., доктор філософії з психології, викладач кафедри практичної психології

VI. Обсяги навчального навантаження та терміни викладання дисципліни

На вивчення дисципліни відводиться 270 годин (9 кредитів ЄКТС), з яких:
денна форма навчання: разом — 270 год., лекції – 52 год., практичних занять – 42 год., семінарських занять — 8 год., самостійна робота — 168 год.
заочна форма навчання: разом — 270 год., лекції – 16 год., практичних занять – 8 год., семінарських занять — 4 год., самостійна робота — 242 год.
Дисципліна викладається у I, II, III семестрі.

VII. Основні інформаційні джерела для вивчення дисципліни

Основні

1. Загальна психологія : навч. посіб./ О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. Київ: Каравела, 2015. 640 с.
2. Максименко С.Д. Загальна психологія : навч. посіб. Вид. 3-є, перероб. та доп. Київ: ЦУЛ, 2008. 272 с.

Допоміжні

3. Дуткевич Т.В. Загальна психологія. Теоретичний курс. [текст] навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2016. 388 с.
4. Загальна психологія: хрестоматія / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. Київ: Каравела, 2015. 640 с.
5. М'ясоїд П.М. Курс загальної психології підручник. Т. 1. Київ: Алерта, 2011. 496 с.
6. Савчин М.В. Загальна психологія: підручник. 2-ге вид., доповн. Київ: ВЦ «Академія», 2018. 344 с.
7. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Загальна психологія. навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2012. 296 с.

VIII. Система оцінювання

Презентації, опитування, виконання практичних та творчих завдань, модульне письмове тестування; конспект, реферат.
Підсумковий контроль: екзамен у III семестрі.